

**ДЕЙВИД МОРЕЛ
ПРЕДГОВОР
КЪМ СБОРНИКА „ЧЕРНА
ВЕЧЕР“**

Превод от английски: Иван Атанасов, 2001

chitanka.info

Когато препрочитах разказите в този сборник, не бях подготвен за пороя от спомени, които те извикаха в мен. Внезапно си припомних обстоятелствата, при които бях написал всяка от историите — къде живеех, какво чувствах, какво ме бе подтикнало да съчиня дадения разказ. Тези вълнуващи спомени се простираха тридесет години назад и все пак ми се струваше, че съм завършил Държавния университет в Пенсилвания едва преди седмица.

Годината беше 1967. Бях на двадесет и четири, предстоеше ми да защита магистърска степен, после възнамерявах да стана доктор по философия, но не можех да се освободя от натрапчивата идея, която ме преследваше още от гимназията — да стана писател. Във Факултета по английска филология на Пенсилванския университет неотдавна беше назначен известният автор на научна фантастика Филип Клас (познат на читателите под псевдонима Уилям Тен), за да води курса по белетристика. Той беше първият професионален писател, който срещах, и с присъщото на младежта невинно нахалство аз го попитах дали е съгласен да ми дава частни уроци. Господин Клас ми отговори учтиво, че графикът му вече е запълнен, но ако искам да бъда негов студент, мога да се запиша в курса, който води. Аз му заявих, че според мен дискусиите на четири очи ще ми бъдат от по-голяма полза. Той отвърна, че несъмнено всеки студент би спечелил повече от такова обучение, но за съжаление не разполага с достатъчно време да се занимава с всеки от нас поотделно. После, понеже усети, че ще продължа да настоявам, писателят добави, че ако всяка седмица му давам по един мой нов разказ, може да размисли.

— В продължение на колко седмици? — поисках да знам аз.

— Колкото е необходимо — отговори той.

Явно Клас се опитваше да ме обезсърчи. По един разказ седмично, в добавка към значителното количество курсов материал, щеше да бъде непосилен труд за мен. Изглежда си мислеше, че скоро ще се изморя и ще се откажа. Освен това, дори да му предавах по един разказ седмично (в продължение на бог знае колко седмици), пак нямаше гаранция, че ще ме вземе за свой ученик. Клас беше обещал само да преразгледа молбата ми.

Но майка ми ме е научила на упорство и аз приех условието му. Месец и половина по-късно, след шест предадени разказа, усилията ми бяха възнаградени. Получих бележка от Клас, в която ме молеше да го

посетя в кабинета му. „Това е — помислих си. — Моят голям шанс. Сега ще ми каже, че е харесал разказите ми и ще уреди те да бъдат публикувани.“ Тъкмо обратното. Той ми заяви, че разказите ми не са достатъчно добри и ме помоли да престана да му досаждам.

— Сюжетите ти не са достатъчно оригинални — каза ми Клас. — Талантливият писател разглежда в произведенията си определени теми, има специфичен светоглед, който го прави уникален. Погледни в душата си. Открий кой си, разбери от какво се страхуваш най-много. То трябва да стане основна тема в творчеството ти, поне докато страховете ти не се променят. И като казвам страхове, нямам предвид фобии от височини, огън или вода. Те са само повърхностни проявления на много по-дълбоки страхове. Истинският ти страх е като пор, който се мята из тунелите на съзнанието ти, обезумял от мисълта да не го откриеш.

Постарах се да кимна мъдро.

— Мисля, че разбирам.

— Добре — отвърна той.

Но всъщност не бях разбрал нищо. Напуснах объркан кабинета на Клас и направих точно това, което ме бе предупредил да не правя — написах цял куп разкази за страха от височините, огъня и водата. Ала тези истории не ме удовлетвориха. Усещах, че нещо им липсва, че не притежават онова, каквото и да бе то, което отличаваше посредствените разкази от наистина добрите. Въпреки всичко упорствах. И упорствах.

Докато внезапно почувствах, че в мен е настъпила промяна. Волята ми най-накрая се беше пречупила. Все пак писането е акт на вяра. А когато загубиш вяра в собствените си сили, когато несигурността те накара да осъзнаеш, че си просто един жалък драскач, че си губиш напразно времето, което би могъл да прекараш с жена си и дъщеря си, че се лишаваш от малкото свободни мигове, с които разполагаш, че залагаш на нищожния шанс да станеш един от малкото (само около двеста) белетристи в Съединените американски щати, които са способни да си вадят хляба само с писане... Е, добре, губиш надежда.

Открих, че ми се иска да съм някъде другаде. Преди години близо до Държавния университет в Пенсилвания имало мина за добиване на желязна руда. Една експлозия отприщила подземен извор,

кариерата се превърнала в езеро и била изоставена, а местността станала известна като „Пустошта“. Когато имах възможност, обичах да ходя там — да се разхождам и наслаждавам на горите около някогашната мина. Обезсърчен от усилията си да пиша, реших да посетя отново това място. Беше великолепен августовски следобед. В гъстата гора беше влажно, клюмналите от горещината клони на дърветата бяха надвиснали над мен и докато вървях по тясната пътека, нащрек за скрити в тревата змии, зад гърба ми се чу остър звук — пукот на счупена клонка. „Катерица, скачаща от клон на клон“ — помислих си аз. Продължих да вървя, бършейки потта от челото си, когато дочух още едно изпращяване и шум като от стъпки върху сухи листа.

Внезапно осъзнах, че не съм сам. Навярно някой друг също бе решил да се поразходи за отмора в гората. Продължих по тясната пътека и когато се разнесе ново прашене от счупена клонка, придружено от шумолене на сухи листа, усетих, че между плешките ми избива студена пот. Първичният страх ме сграбчи без предупреждение. Изведнъж се изпълних с необяснимата увереност, че който и да вървеше след мен, смяташе да ми причини нещо лошо. Мрачните ми опасения се засилиха, когато отново изпука клонка и чух познатите стъпки, този път по-наблизо. Но колкото и да се взирах между дърветата, не видях нищо да помръдва.

Ускорих крачка. За мое облекчение звуците зад гърба ми престанаха. Започнах да дишам по-леко, после дъхът ми секна, защото приближаващите се стъпки се разнесоха отново, този път някъде пред мен. Застинах на място. Но приливът на адреналин ме накара да се раздвижи. Тръгнах заднешком. И пак се вцепених, понеже чух, че и зад мен има някой. Обърнах се, готов на всичко.

И примигнах от изненада, защото се озовах пред пишещата машина на бюрото си. Живото ярко преживяване се оказа просто сън, по-точно дневен кошмар. Толкова се бях вгълбил във фантазиите си, че се бях откъснал от заобикалящата ме действителност. Разходката из дебрите на моето въображението ми се бе сторила съвсем реална. Никога преди не ми се беше случвало подобно нещо. Това ме накара да си припомня думите на Клас: „Истинският ти страх е като пор, който се мята из тунелите на съзнанието ти, обезумял от мисълта да не го откриеш.“

„Но понякога е възможно да се доближиш до него“ — казах си аз. Видението със сигурност ме бе изплашило. За какво всъщност бе то? А какво щеше да се случи след това? Нуждата да науча продължението му ме накара да осъзная, че в досегашните ми разкази липсваше тръпката на неизвестността. Действието в тях беше лишено от напрежение. Нямаше нов поглед върху нещата. Никога не бях срещал ситуация като тази, която бях сънувал, описана в книга. „Избавление“ на Джеймс Дики щеше да се появи цели три години по-късно. Романът от 1970 за едно ужасяващо пътешествие с кану през горските дебри изненадваше читателите с новия си подход към страха. Но през 1967 година, преди появата на „Избавление“, аз бях открил този подход по свой собствен път. Като капитулирах пред проблема как да бъда писател, аз му позволих по метода на Зен да се реши сам.

Обхванат от нов прилив на енергия, незабавно се заех да опиша съновидението си, за да откроя как продължава. Нарекох разказа „Ловецът“, визирайки главния герой, който една сутрин отива на лов в гората и там се сблъсква с друг ловец, който се интересува от различен вид дивеч. Тази история бе написана доста преди серийните и наемните убийци да станат предмет на художествената литература и когато я връчвах на Филип Клас, той сигурно бе усетил вълнението ми, защото я прочете много по-бързо от останалите ми разкази. Обади се по телефона и ми предложи да се срещнем в четири часа следобяд в едно кафене. Това се оказаха най-изключителните следобед, вечер и нощ в живота ми.

Първо, Клас ми каза, че е изненадан и заинтригуван от новия ми разказ, който бил съвсем различен от всичко, написано от мен до този момент. После ме попита дали съм чел Джофри Хаузхолд. Поклатих отрицателно глава.

— Джофри кой?

— Английски автор на съспенси^[1] — отвърна фантастът. — Двата най-известни романа на Хаузхолд са „Престъпник“ (1939) и „Наблюдател в сянка“ (1960), вторият от които се разказва за един англичанин — наемен убиец, който дебне Хитлер в навечерието на Втората световна война.

По-късно прочетох въпросните книги и открих известна прилика с моя разказ. Силата на прозата на Хаузхолд се криеше в описанието на страха от неизвестното. Колкото по-изплашени и уязвими бяха

героите, толкова повече се идентифицирах с тях. Отново онзи пор в съзнанието ми.

Невежеството ми относно творчеството на Джофри Хаузхолд показваше отново колко ограничен съм бил. До този момент не бях чел нито съспенси, нито каквато и да е друга популярна литература. Желанието ми да стана писател беше плод на възхищението ми от сценария на Стърлинг Силифант за телевизионния сериал „Шосе 66“, който вървеше на екрана през периода 1960–1964 година. Разказваше се за двама младежи, които пътуват с кола през Съединените щати, водени от желанието да опознаят Америка и самите себе си. Силифант комбинираше действието с размисли. Но в стремежа си да му подражавам, аз бях наблегнал повече на размислите, отколкото на действието. След като бях изучавал литература години наред в колежа, до такава степен бях повлиян от Хоторн, Мелвил, Фокнър и други класически автори, че разказите ми бяха банални и подражателни, и то в буквалния смисъл на думата. Нищо повече. Затова реших да прочета колкото се може повече популярни романи, като започна с Хаузхолд — щом възнамерявах да пиша истории с напрегнато действие, щеше да е най-добре първо да се запозная с творчеството на авторите на съспенси, за да избегна всякаква случайна прилика с произведенията им.

Двамата с Клас с изненада открихме, че докато сме обсъждали тези въпроси в кафенето, са изминали три часа. Беше станало седем и трябваше да се прибирам за вечеря, но писателят ми предложи да отидем в апартамента му, където щял да ме запознае със съпругата си и щели сме да можем да продължим разговора. След като месеци наред се бях опитвал да привлека вниманието му, неочакваната покана ме развълнува. Обадох се на жена си и ѝ обясних набързо създалата се ситуация. После придружих Клас до дома му, където разговорът ни стана още по-задълбочен и по-оживен.

Събеседникът ми твърдеше, че най-добрата проза била плод на натрапчивото желание на автора да предаде на читателите собствените си ужасяващи преживявания. Понякога спомените за тези преживявания били толкова дълбоко погребани в съзнанието на писателя, че той самият не си давал сметка откъде произтича това желание. Но съзнателно или не, самоанализирането на психиката му правело творбите на автора уникални — защото психологическите

последници от преживяната травма били специфични за всяка личност. Разликата между лошите и добрите писатели била тази, че лошите били мотивирани да пишат заради пари и собственото си его, докато добрите го вършели просто защото изпитвали непреодолима нужда да го правят, защото нямали друг избор, защото нещо (порът) измъчвало въображението им и нарастващото напрежение трябвало да намери отдушник. Фантазиите посред бял ден често били резултат от това напрежение, един вид спонтанни съобщения от подсъзнанието, намеци, че има истории, които искат да бъдат разказани.

А какво тормозеше моето въображение? Според Клас това щяло да си проличи от прозата ми. И наистина. Като отправя поглед към миналото, с изненада откривам нещата, които ме бяха измъчвали, описани завоалирано в творбите ми: че баща ми бе умрял малко след като съм се родил; че бе убит във Втората световна война; че майка ми бе принудена от финансови съображения да ме остави за известно време в сиропиталище; че никога не можах да бъда стопроцентово сигурен дали жената, която ме взе оттам, бе истинската ми майка; че постоянно усещах липсата на баща; че за да се преборя със страха си от насилието, бях принуден да се присъединя към улична банда... Мога да продължа, но все пак мисля, че не е разумно да се изправям открито пред травмите на психиката си, защото мога да изгубя натрапчивото желание да пиша за тях.

Ето такива неща обсъждахме с Клас, след като отидохме в апартамента му. Времето отново измина неусетно и с изненада констатирахме, че е станало десет часът. Заинтригувана от нашия разговор, съпругата му Фрума, която също бе участвала в него, ме покани да остана на късна вечеря. Ядохме телешко задушено и разговаряхме до полунощ. После почистихме масата и Клас разпръсна върху нея страниците на моя разказ. Започна да анализира текста изречение по изречение, като ми обясняваше защо този художествен похват бил подходящ, а онзи — не, показваше ми как да опиша по друг начин дадена сцена или как да направя по-раздвижени диалога и структурата на творбата, дискутиреше темпа на повествованието, учеше ме как да предам усещане за действие на описанията.

Най-накрая той стигна до финалното изречение на последната страница, обобщил бележките си, подаде ми разказа и каза:

— Това е всичко, на което мога да те науча.

Нощното небе, което се виждаше през прозореца зад гърба му, беше започнало да просветлява. Запахна птици. Скоро щеше да се зазори. Бях изгубил представа за времето, омагьосан от познанията на Клас. Сега, когато дискусиата беше свършила, усетих умора. Благодарих му и си тръгнах, но въпреки че бях изморен, когато се озовах на улицата, преливах от въодушевление. Спомням си всичко съвсем ясно, защото през онази нощ разбрах, че от мен ще излезе писател.

Какво стана с „Ловецът“? Разказът така и не бе публикуван. От списанията, на които го предложих, ми отговориха, че бил твърде тягостен (въпреки че днес вероятно ще бъдат на друго мнение). Опитвах в продължение на година. Едно списание забави отговора си толкова дълго, че се обнадеждих, но един ден получих разказа си обратно — смачкан, оръфан, с петна от кафе, — придружен от бележка, която ме информираше, че списанието било фалирало и някой намерил ръкописа ми, захвърлен в едно чекмедже. Това не ме обезсърчи, но най-накрая зарязах „Ловецът“, защото вече бях започнал да пиша нов разказ. Всъщност роман. За бивш командос, ветеран от войната във Виетнам, въвличен в смъртоносен дуел с шерифа на едно градче, който пък е бивш морски пехотинец и ветеран от войната в Корея. Основната тема в романа бе бездната, която разделяше поколенията. Разглеждах разликите между петдесетте и шейсетте години, между Корея и Виетнам, между ястребите и гълъбите и проблема за програмирането на мозъците. Нарекох го „Първа кръв“. Посветих го на Филип Клас и на литературния му псевдоним Уилям Тен, защото както великодушният учител, така и даровитият белетрист, обединени в една личност, бяха помогнали за създаването му. Изпратих романа на Джофри Хаузхолд. Той ми отговори с учтиво писмо, че действието било твърде напрегнато.

„Ловецът“ не е включен в този сборник. Въпросният разказ има голяма стойност за мен, но не смятам, че е достатъчно добър — това е творба на един начинаещ писател. А и някои читатели могат погрешно да решат, че е повлиян от романа „Избавление“, въпреки че е написан преди него. Ето защо предпочитам да го запазя за себе си. Но мисля, че разказите, които са включени тук по реда на написването им, са издържали проверката на времето. Тези мрачни, пълни с напрежение истории са съвсем различни от международните ми трилъри. В тях

няма да откриете шпиони и световна интрига. Ще откриете смразяващи емоции — страх и тръпка. Порът продължава да се мята из моята психика. Това са някои от неговите дири.

[1] Романи с напрегнато действие — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.